

Zámecký skleník ve Valči - technická památka ČR

Na jihovýchodním úpatí Doupovských hor se nachází městečko **Valeč**, proslavené barokní architekturou.

Zámecký skleník stojí pod stájemí, kočárovnou a hospodářskou budovou (Rentamt) v dolní části zámeckého parku. Poslední podoba skleníku, stavba z ocelo-litinné konstrukce pochází z konce 19. století, vyrobila ji firma Hönsch z Vídně, odkud ji nechal roku 1894 přivést hrabě **Vincenc Thurn-Valsassina**. Skládá se z podlouhlého objektu skleníku, na jehož boční stranu je připojen kruhový pavilon s prosklenou bání, ukončenou dekorativní hroticí. Skleník byl příčkami rozdělen na teplý, studený a palmový.

Ve sklenicích rostla mj. obrovská, 200 let stará palma Chamaerops a ohromný pětimetrový kaktus Cereus giganteus. Bohužel po smrti zahradníka během zimy roku 1943 všechny rostliny umrzly.

Podle archeologického průzkumu vzniklo zahradnictví se skleníky ve Valči již v baroku. Skleníky byly dřevěné a pěstovaly se v nich citronovníky a pomerančovníky. Kopule i loď skleníku byly v roce 1996 restaurovány.

Kompletně zrekonstruovaný by měl být skleník díky programu investic ministerstva kultury již v příštím roce a stát se tak ozdobou barokní Valče.

(Autorka článku Gerda Lorenzová – regionální knihovna)

Předvánoce

1.12. od 10.00 do 17.00 hodin

VÁNOČNÍ MINITRŽ

Na pobožce Lidická pořádaný ve spolupráci se spolkem Krušnohorská krajka.

17.00 koncert

Ženský komorní sbor
COLLEGIUM VOCALE Jiřího Štrunce.

19. 12. 2018 od 16.00 hodin,
odd. pro handicapované

16. 00 – 17. 00 První republika

Zdeněk Jirotka - **Saturnin**, čte Michaela Němcová
Josef Čapek - **Proč nejsem komunistou**, čte Jitka Svobodová
Jaroslav Havlíček - **Neviditelný**, čte Bára Čihařová

17.00 – 18.00 Německá okupace

Jiří Holub - **Prostě na mě zapomněli**,
čtou Michaela a Pavla Němcovy
Dalibor Funda – **Poslední promítač ze Sudet**, čte Jitka Tichá

18.00 – 18.50 Socialismus

Petr Šabach - **Občanský průkaz**, čte Jitka Svobodová
Irena Dousková - **Oněgin byl Rusák**, čte Bára Čihařová
Projev premiéra Antonína Zápotockého z roku 1953,
čte Jitka Tichá

18.50 – 19.00 Sametová revoluce

14.00 – 15.45 Retro hry pro děti v odd. pro děti.

Krajská
knihovna
Karlovy Vary

Krajská knihovna Karlovy Vary, Závodní 378/84, 360 06 Karlovy Vary - Dvory, www.knihovnakv.cz, e-mail: knihovna@knihovnakv.cz, tel.: 354 222 888
Mezi regály - občasník pro návštěvníky KK KV - MK ČR 18238 - ISSN 1803 - 246X, vydáno listopad 2018

mezi regály

31/2018
zdarma

První republika v krajské knihovně

Do letošních oslav významného jubilea naší republiky, do oslav **sta let od vzniku samostatného Československa**, se zapojila i Krajská knihovna Karlovy Vary. Kromě množství přednášek na téma například významných osmičkových roků posledních 20. století nebo vývoje architektury v našem regionu v tomto období či **Retročtení, které nás čeká 30. listopadu**, připravila knihovna také jednu opravdu velkou výstavu.

„Když jsme přemýšleli jak nejlépe připomenout stoleté výročí, řekli jsme si, že návštěvníci jistě ocení, když budou moci tak zvaně historii vidět na vlastní oči. Vybrali jsme období První republiky a připravili výstavu, kde bude opravdu na co koukat,“ říká ředitel krajské knihovny Vratislav Emler a dodává: „Návštěvníci si mohou prohlédnout nejen vzácné historické dokumenty, listiny, noviny či fotografie ale také spoustu dobových artefaktů. Vystaveny budou historické součásti výstroje pracovníků drah, četníků, policie či československých legionářů.“

Na **výstavě První republika**, která **začala vernisáží 29. 10. a potrvá až do 7. 12. 2018 v centrální hale** knihovny ve Dvorech jsou k vidění také dva nevšední porcelánové exponáty. Jedním z nich je **lázeňský pohárek** zhotovený přímo pro prezidenta **Edvarda Beneše** a je **ozdoben jeho zlatým monogramem**. Druhým je porcelánová plaketa – **litofanie s portrétem prezidenta T. G. Masaryka** zhotovená k 10. výročí vzniku ČSR. Oba tyto předměty pocházejí z produkce porcelánek na Karlovarsku a zapůjčil je ze svých sbírek Hrad Loket o.p.s.

Celá výstava by se tedy jistě neobešla bez příspěvku dalších organizací i jednotlivců. Materiály a artefakty ze svých sbírek laskavě zapůjčili Státní okresní archiv Karlovy Vary, Státní okresní archiv Cheb, Muzeum Karlovy Vary, Hrad Loket o.p.s., Mgr. Vladimír Bružeňák, Ing. Josef Macke, Jindřich Nový a PhDr. Stanislav Burachovič.

S touto velice zajímavou výstavou je také spojena doprovodná akce.

Ta čeká zájemce **28. 11. 2018 od 17.00 hodin v sále knihovny ve Dvorech**. Jedná se o blok přednášek na téma **První republika v Karlovarském kraji**. **Mgr. Milan Augustin** nás seznámí s „Dolarovou půjčkou – pokusem o poválečnou konsolidaci Karlových Varů“, která měla paradoxně za následek svízelnou finanční situaci města na mnoho let a jejíž nepříjemné závazky pak vyvstaly ještě v 80. letech 20. století. **PhDr. Vladimír Vlasák** bude hovořit o českém menšinovém školství v období první Československé republiky, **Jindřich Nový** se s posluchači „projede“ městskou i meziměstskou dopravou v Karlových Varech v roce 1918 a PhDr. **Vladimír Bružeňák** připomene tragické vyvrcholení česko-německých vztahů v září 1938 v našem regionu.

Výstava **PRVNÍ REPUBLIKA 29. 10. – 7. 12. 2018** centrální hala knihovny ve Dvorech, otevírací doba výstavy PO-PÁ 9.00-19.00 hodin, SO 9.00-15.00 hodin.

Literární soutěž-12. ročník

(autorka fotografie Jana Plavec 2017)

Literární soutěž pro amatérské autory.
Pošlete nám svou povídku.

Zapojte se i vy!

XII. ročník

Literární soutěže
Krajské knihovny Karlovy Vary
Motto soutěže

„To, kam dáš lampu v pokoji,
mění tvůj život víc než přátelé.“

Příjem soutěžních prací a více informací na webu Krajské knihovny Karlovy Vary do **31. 12. 2018** www.knihovnakv.cz.

Patron 12. ročníku básník
PETR BORKOVEC

Významné ženy Ostrova (Schlakenwerthu)

V **Ostrově se 14. a 15. září 2018** konalo mezinárodní sympozium „**Významné ženy Ostrova (Schlakenwerthu)**“.

Z bohatého programu, který bude podchycen ve sborníku, který má vyjít v roce 2019, vám vybírám některé zajímavosti.

V prvním okruhu vás chci seznámit s třemi představitelkami posledního šlechtického rodu, který vlastnil ostrovské panství, a to toskánská větev **Habsbursko-Lotrinské dynastie, od roku 1808 do roku 1918.**

Marie Antonie Sicilská (1814-1898) pochází z dynastie Bourbonsko-Sicilské.Za velkovévodu Leopolda II. Toskánského se provdala roku 1833 a měli spolu deset dětí. Po ztrátě Toskánska přicházejí do Čech a žijí **60 let na ostrovském panství**. Leopold II. se stal i starostou města. Velkovévodkyně dobře rozpoznala problémy v oblasti vzdělávání. Její iniciativě vděčí ostrovští za znovuzřízení a oživení piaristické koleje, za restaurování kostela P. Marie Věrné, kaple P. Marie Einsiedelské, za zřízení oltáře sv. Antonína a za mnohé jiné. To vše, co dělala, by se dalo nazvat „fundraising“ (shánění finančních prostředků pro dobročinnost) na císařské úrovni. Sama šla dobrým příkladem a motivovala celé příbuzenstvo. Není o ní žádná vědecká práce ani článek. Zanechala po sobě však bohatou korespondenci v italštině. Její nejmladší syn Jan Nepomuk Salvátor Toskánský, který byl jejím oblíbencem, od roku 1889 žil pod jménem Jan Orth. Bez císařova svolení opustil Rakousko-Uhersko a rozhodl se cestoval. S lodí se vydal do Chile. Jeho další osud není zcela znám. Jeho loď se zřejmě u Hoomova mysu v prudkých bouřích 1890 potopila. Jeho tělo se nikdy nenašlo.

Druhou ženou je její snacha **Alice Bourbonsko-Parmská (1849-1935)**. V roce 1868 se provdala za Ferdinanda IV. Toskánského. Také měla deset dětí. Rodina žila v Salzburku. Po smrti Leopolda II. Toskánského zdědili **ostrovské panství**, které začali využívat jako **letní sídlo, a to v letech 1872-1908**. Pokračovalav dobročinnosti své tchýně. Její nejstarší syn Leopold Salvátor Toskánský (1868-1935) vystoupil z domu Habsburků a přijal občanské jméno Wölfling. O jeho životě si můžete přečíst knihu, která vyšla roku 1996 pod názvem „Z arcivévody hokynářem - paměti habsburského arcivévody Leopolda Toskánského“. Ani duhorozená dcera jí nedělala moc radosti. Právě ona je poslední představitelkou rodu, o které se chci zmínit.

Luisa Toskánská (1870-1947) tato toskánská princeznaa rakouská arcivévodkyně se sňatkem stala korunní princeznou saskou. Roku 1891 se provdala za saského korunního prince, pozdějšího posledního saského krále Fridricha Augusta III. Saského. Se saským královským dvorem s jeho přísnou dvorskou etiketou se jen těžko sžívala. Z manželství se v rychlém sledu narodilo sedm dětí. Do oběhu se dostaly pověsti o tom, že má románěk se zubním lékařem O'Brianem a učitelem jazyků svých dětí André Gironem. Manželské drama na saském panovnickém dvoře náleží k neznámějším skandálům německé vysoké šlechty na počátku 20. století. Král Jiří I. nechal, aniž se syna ptal na jeho názor, roku 1902 manželství rozvést. Luisa musela žít po rozvodu mimo hranice Německa a Rakousko-Uherska. Ze své apanáže mohla ale spokojeně žít. V roce 1907 se provdala podruhé za o 12 let mladšího hudebního skladatele Enrico Tosselliho, se kterým měla syna. Už v roce 1908 jej však opouští. Rozvod proběhl až v roce 1912. Syn zůstal v péči manželových rodičů. Začala žít v belgickém Bruselu. Po vpádu Němců za druhé

světové války vyschly zdroje jejích příjmů a zůstala náhle bez prostředků. Zemřela v Bruselu v chudobě jako květinářka. Luisina pozůstalost se nachází ve Státním archivu v Drážďanech. V roce 1912 vydala svou biografii „Mein Lebensweg“, která v češtině vyšla v roce 1924 pod názvem „Moje pouť životem“.

Druhý okruh patří rodu **Sasko-Lauenburskému**. Město i panství získal v roce 1625 dědičně plukovník císařských vojsk, severoněmecký vévoda Julius Heinrich Sasko-Lauenburský. Ostrov se stal rezidenčním městem a správním centrem jeho českých panství. Smrtí vévody Julia Franze (1641-1689) vymírá rod po meči. Zůstávají po něm dvě dcery, které byly svěřeny pod ochranu císaře Leopolda I. a dědictví bylo rozděleno tak, že starší dcera dostala panství Zákupy, Ploskovice, Buštěhrad a další severočeská panství. Mladší připadlo ostrovské a západočeská panství. Bylo také rozhodnuto, že se obě princezny musejí co nejdříve provdat. O ruku starší z nich se měl ucházet Ludwig Wilhelm, markrabě bádenský, tehdy už známý vojevůdce v bojích s Turky. Mladší se měla stát manželkou prince Evžena Savojského. Když však markrabě poznal obě sestry, rozhodl se pro mladší z nich, tehdy patnáctiletou **Františku Sibyllu Augustu (1675-1733)**. Sňatek se konal 27. března 1690 na lobbovickém zámku v Roudnici. Vzhledem k tomu, že sídlo markrabat bádenských v Baden-Badenu bylo zničeno francouzským vojskem, pobýval manželský pár dočasně v Ostrově. Z manželství vzešlo devět dětí, dospělého věku se dožily jenom tři. Častá nepřítomnost markraběte, vzhledem k jeho vojenským povinnostem, přiměla mladou markraběnku zabývat se správou svých českých panství i stavební činností. Úpravami a dostavbami prošel zámek, byla dokončena **stavba Paláce princů**. V klášterním areálu dala v roce 1710 postavit **kopii proslulé kaple Panny Marie Einsiedelské**. Pokračovaly také úpravy zámecké zahrady. Skončení válečných strastí znamenalo přesídlení do zámku v Rastattu a počátek obnovy zničeného Bádenska, kterou jako regentka uskutečnila, také s účastí přesídlenců z Čech. Její syn August Georg byl posledním potomkem rodu markrabat z Baden-Badenu, a když v roce 1771 zemřel ostrovské panství připadlo císařskému domu Habsburků.

Vrátíme se k starší sestře **Anně Marii Františce (1672-1741)**, která se roku 1692 provdala za švagra císaře Leopolda I., rýnského falckraběte Filipa Viléma z Neuburgu (1668-1693). Za tři roky však v jednadvaceti letech ovdověla. Stejně jako sestra se projevila jako schopná hospodářka a i její stavební činnost je rozsáhlá. Císařské příbuzenstvo jí vnutilo druhý sňatek s Giovannim Gastonem Toskánským (1671-1737), který se po smrti otce Cosima III. Medicejského stal toskánským velkovévodou. Oba dva byli značně rozdílné povahy. On vedl velmi nákladný život plný radovánek. Nakonec ho žití v Čechách po několika letech omrzelo a roku 1708 se odstěhoval od své manželky do Florencie, kde dožil roku 1737, aniž by se byli od té doby viděli. Její dědičkou se stala jediná dcera Marie Anna Karolína. Ta se roku 1719 provdala za Ferdinanda, vévodu bavorského z rodu Wittelsbachů, bratra Karla VII. Bavorského.

Poslední okruh informací chci věnovat **Kateřině Schlikové z Redernu (1553-1617)**. Hraběnka Kateřina Schliková, provdaná r. 1582 za významného válečníka z evropských bojišť Melchiora z Redernu (1555-1600), byla jednou ze čtyř osobností rodu Schliků, jež s luteránsky orientovanými svobodnými pány z Redernu uzavřely manželský svazek. Melchior byl často pryč, a tak se musela Kateřina naučit na panství hospodařit. A dařilo se jí to dobře. Po jeho předčasné smrti roku 1600 jí tyto zkušenosti přišly vhod. Na rozdíl od jiných tehdejších šlechticů Království českého dokázala udržet svěřené statky bez dluhů, a to i přesto,

že po manželovi zůstaly nemalé závazky. Vše ale dokázala splatit. Poslední roky svého života strávila Kateřina na svém statku v Nové Vsi u Chrástavy a na libereckém zámku.

Dějiny šlechtických rodů doby baroka jsou často prezentovány jako dějiny mužů, kteří skrze bojiště třicetileté války povznesli rodové prapory mezi habsburskou elitu. Až příliš se ale při těchto úvahách zapomíná na manželky, matky či dcery, jež nezanedbatelný nově nabytý ekonomický a sociální kapitál často přetvářely v kulturní hodnoty. Chtěla bych uvést některé představitelky těchto rodů, kteří pocházejí z našeho regionu a nastínit jejich význam pro kulturní historii. Šlechtičny dbaly hlavně na vznik reprezentativních rezidencí a jejich výzdobu. Rovněž stavby kostelů a jiných církevních objektů dodávají lesku jejich mecenášům.

Zajímavou **žlutickou** osobností je **Eleonora z Kokořova, rozená Hamilton (1678-1715)**, která dokázala, že se její dcery staly dvorními dámami u císařovny Eleonory Magdalény. Dcera Marie Annaz Kokořova byla nejvyšší hofmistryní u Marie Terezie a provdala se za císařského generála Vasquese Piñose.

Velkou mecenášskou umění byla **Karolína z Kokořova, rozená z Hartigu**. Hlavně jsou to památky v Nečtinách. **Anna Ludmila Michnová, rozená hraběnka Kolovrat-Krakovská**, dala přestavět zámek **Chyšě** v barokním stylu a za městem na kopci nově postavit kostel Zvěstování Panny Marie s rodinnou hrobkou. Na výzdobě se podílel malíř Petr Brandl.

Velkou mecenášskou v **Manětíně** byla Anna **Alžběta Lažanská, rozená Spandko**, která proslula i sňatkovou politikou svých dětí. Všem dcerám zajistila vysoká věna. Nevěstou jejího syna Adama Víta Lažanského byla Kateřina Fuggerová.

K nové výstavbě zámku ve vrcholně barokním slohu podle koncepce architekta Tomáše Haffeneckera dala podnět **Marie Gabriela Lažanská, rozená Černínová**. Z její a manželovi iniciativy vznikla na zámku v **Manětíně** a v jeho okolí významná díla barokních umělců. Byla dvorní dámou císařovny Amálie Vilemíny.

(Autorka článku Gerda Lorenzová – regionální knihovna)

Knihovnice ve světě

Doporučeno z čítárny

Z čítárny tu tentokrát máme, pro milovnice i milovníky módy, nově vycházející českou verzi stylového časopisu **Vogue**. **Vogue založil Arthur Baldwin v roce 1892 jako týdeník pro newyorskou společenskou smetánku**. Časopis přínášel zprávy ze společnosti, psal o životním stylu vyšších tříd a seznamoval čtenáře s etiketou. Obsahoval také recenze knih, divadelních her a koncertů. V roce 1909 po smrti Arthura Baldwina koupil Vogue americký obchodník Condé Montrose Nast, zakladatel vydavatelství Condé Nast a o rok později ho začal vydávat v Evropě. V roce 1932 měl Vogue jako první na obálce barevnou fotku. V šedesátých letech Vogue představil naprosto jiný vzhled modelek - plné tvary vystřídal velmi štíhlý až androgynní zjev. V srpnu 1974 se na obálce Vogue vůbec poprvé objevila afroamerická modelka. Od roku 1988 je šéfredaktorkou americké verze Anna Winturová, dnes jedna z nejvlivnějších postav módního průmyslu.

Nyní i do Čech a na Slovensko přichází česko-slovenská mutace časopisu. Vydavatelem je společnost V24 Media, kterou společně založili Michaela Seewald a Fabrice Biundo. Šéfredaktorkou je Andrea Běhounková. Česko-slovenská edice Vogue je teprve druhou ve střední Evropě (po Polsku) a dvacátou čtvrtou ve světě. Časopis Vogue patřící vydavatelství Condé Nast je vydáván ve Spojených státech, Británii, Francii, Itálii, Německu, Španělsku, Rusku, Japonsku, Číně, na Tchaj-wanu, v Mexiku a Latinské Americe, na Středním východě, v Koreji, Brazílii, Austrálii, Portugalsku, Indii, Turecku, Thajsku, Polsku, Nizozemsku a na Ukrajině.

Tématem prvního čísla české mutace magazínu Vogue je svoboda. Připomíná osobnost **Olgy Havlové**, první manželky prezidenta Václava Havla, kterou na fotografiích znázornila topmodelka **Karolína Kurková**. Časopis má celkem 400 stran - všechny texty a naprostá většina fotografií vznikly exkluzivně pro první vydání časopisu. **Vogue CS** se kromě módy věnuje i společenským tématům a kulturním fenoménům současnosti.

Vogue od srpna spustil webové stránky a funguje také na sociálních sítích. Digitální obsah by měl být podle šéfredaktorky Běhounkové proti tištěnému časopisu odlišný. U příležitosti prvního výtisku se v pražském Uměleckoprůmyslovém muzeu konala také výstava s názvem „První vydání“.

(Autorka článku Martina Tesařová - čítárna)

